

הרב יחיאל גרוסמן

בענין אישת כהן שנאנסה

רמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ"ב: וז"ל המקנא לאשתו ונסתרה ובא עד אחד והעיד שנטמאה והיה בעלה כהן ובא עליה אח"כ ה"ז לוקה עליה משום זונה אע"פ שהעיקר העדות בעד אחד כבר הוחזקה בו זונה. ועי' בראב"ד שמשיג דאינו כן: דאינו לוקה משום זונה אלא משום טומאה דכל אונס בעד אחד לא קרינן ביה זונה אלא משום טומאה והכי איתא ביבמות כלישנא בתרא דרבה עכ"ל.

ועיין במ"מ שמבאר את דברי הרמב"ם שאינם לוקים משום טומאה כי הוי לאו שבכללות ולפי דעת הרמב"ם אין לוקים על לאו שבכללות וכו'. עיין שם. אולם המ"מ בעצמו השאיר דבר זה בצ"ע ומסתפק בזה כי הנה הרמב"ם בהי"ח מהלכות ביאה כתב ה"ז וז"ל: אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה הכל היו בכלל שאם יבעלו אסורין על בעליהן. פרט לך הכתוב באשת ישראל שנאנסה שהיא מותרת לבעלה שנאמר והיא לא נתפשה אבל אשת כהן באיסורה עומדת שהרי היא זונה. ועיין בכ"מ שכתב וז"ל כתב ה"ה דעת רבנו וכו' ואע"פ שאין ישראל שזינתה תחתיו לוקה על לאו זה וכו'. ויש לתמוה עליו שהרי בפרק י"ח מהלכות גירושין כתב ההפך עכ"ל.

ועיין במ"מ שמביא מהגמ' שני לשונות ל"ק אמר רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה וכו' ואמרו משום טומאה ואף משום זונה וכבר כתב שהרי היא זונה ומ"מ צ"ע האיך חייבו מלקות משום טומאה וכבר ביארתי פי' ראשון שהוא אינו מחויב מלקות משום לאו דאחרי הוטמאה אפילו באשת ישראל שנבעלה ברצון מפני שהוא לאו שבכללות לדעתו ז"ל והארכתי שם לבאר סברתו. ואפשר שהוא ז"ל לא דקדק כאן בלשונו ונמשך אחר לשון הגמ' ועיקר המלקות מפני שהיא זונה וז"ש שהרי היא זונה. ועדיין צ"ע עכ"ל, וכמובן קשה לומר בדברי הרמב"ם שהמלקות הוא מפני שהיא זונה שהרי כותב מפורש לוקה עליה משום טומאה שנאמר וכו' ועוד צריכים להבין מה התכוון הרמב"ם בזה שהוא אומר שהרי זונה ולא כתב מפורש שהוא לוקה משום לאו שבזונה והרי הרמב"ם כנראה פוסק כלשון ראשון שלוקה גם משום זונה וגם משום טומאה. ועוד כי כאן מוכח כי דעת

הרמב"ם שלוקים על לאו שבטומאה אע"פ שהיא לאו שבכללות א"כ למה לא הביא גם בפרק א' מאי"ב שמקנא לאשתו ונסתרה והיה בעלה כהן שלוקה משום זונה ולא כתב לוקה עליה גם משום טומאה.

ועיין עוד במ"מ בפ"א ה' ביאה שמקשה על הראב"ד מה ענין אונס שהראב"ד מזכיר בהשגתו על הרמב"ם, וז"ל ואני תמה בזה שהרי דברי רבינו בכאן אינם בשנאנסה ולא הזכיר בכאן כלל אונס, ואפילו באונס וכו', ולמה גם לא השיג הראב"ד בפ"ח שהרמב"ם הזכיר שהרי היא זונה ופוסק כלישנא קמא היה על הראב"ד להשיג שהרי לפי דעתו ההלכה כלישנא בתרא ולא כלישנא קמא עיין שם בה"ה, והנה בגמרא יבמות במחלוקת של שני הלשונות, אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה משום זונה אין משום טומאה לא, אימא אף משום זונה וכו', איכא דאמרי אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה-משום טומאה אין משום זונה לא. והנה צריכים להבין במה תלויה המחלוקת שבין שני הלשונות.

ויש לחקור אם טומאה תלויה בזה שנעשית זונה ז"א שהיא מקבלת שם טומאה מכיון שהיא זונה והטומאה נובעת בזה שנעשה לזונה או אפשר לומר שהם שני שמות מחולקים היא יכלה להיות זונה ולא יהיה עליה שם טומאה או שיכול להיות עליה שם טומאה ולא יהיה עליה שם זונה. ונראה לדעת לישנא קמא דין טומאה תלוי בזה שהיא זונה כי הטומאה נובעת מזה שקבלה שם זונה, וזה שמקשה הגמ' משום זונה אין משום טומאה לא כי אם יש עליה שם זונה ע"כ צריך שיהי עליה שם טומאה וע"ז מתרצים אף משום זונה פי' שחידושו של רבה שאשת כהן שנאנסה לוקה אף משום זונה ובמילא יודעים שלוקים גם משום טומאה, אבל ללישנא בתרא אין זה תלוי אחד בשני לכן כשנאנסה אמנם אינה מקבלת עליה שם זונה ואין הבדל בין אשת כהן לאשת ישראל, אבל היא מקבלת עליה שם טומאה.

והנה בדין אשת ישראל שנאנסה שלוקין עליה אפשר לחקור האם יש לה דין כרצון לגבי ישראל ואם היא נאנסה זהו בדיוק כהדין לגבי ישראל שזינתה מרצון ונעשה לזונה. או אפשר לומר שאין זה ממש כרצון לגבי ישראל רק התורה אמרה שאשת כהן נותנים עליה דיני רצון כמו לאשת ישראל שזינתה ברצון וזהו כנראה בעית הגמרא בנדרים דף צ"ו, אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה, כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דילמא מצי אמרה ליה אנא הא חזינא וגברא הוא דנסתפחה שדהו, ופי' הר"ן נסתפחה שדהו קדושה כהונתו גרמה לו, כדפרישית במתני', וכנראה שזה היה שאלת הגמרא האם אונס אצל אשת כהן הוה ממש כרצון לגבי ישראל או שזהו רק מפני שקדושת כהונה גרמה לו, לכן היא אסורה אף שהגמרא פשטה את

הבעיא שהיא מקבלת כתובה, י"ל לפי המסקנא כי זה לא תלוי בשאלה בהוה אמינא אם הוה כרצון לגבי ישראל כי כתובה צריכה לקבל אפילו אם זהו כרצון לגבי ישראל כיון שלא זינתה מרצון אין עליה להפסיד כתובה, וחקירתינו אם יש אונס באשת כהן יש עליה דינים של רצון לגבי ישראל במקומה עומדת — הרמב"ם פוסק שיש לה, והנה לפי לישנא קמא שדין טומאה נובעת בזה שהיא זונה צריכים לומר שהם סוברים שזה נחשב ממש כמו רצון, לגבי ישראל, ובכך מקבלת שם זונה ומכיון שמקבלת שם זונה מקבלת גם שם טומאה ומלקין על שניהן. אבל לפי לישנא בתרא סוברים זה לא משנה את עצם העובדא דהוה אונס אלא התורה אסרה כהן גם באונס, לכן אין עליה שם זונה. ומכיון שלפי דעתם טומאה לא תלויה בזנות לכן מלקין על טומאה — ועתה מבואר דברי הרמב"ם כי הרי אנו ביארנו שהרמב"ם פוסק כלישנא קמא ולפי לישנא קמא ביארנו שדין טומאה תלוי בזה שהיא זונה, ובאמת כך פסק הרמב"ם, בתחילת ההלכה התחיל אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה וכו' ובסוף מסיק הרמב"ם אבל אשת כהן באיסורא עומדת, שהרי היא זונה, וזה שכיון הרמב"ם כלישנא קמא, כי טומאה לוקה עליה משום שהיא זונה, ובודאי שלוקה עליה משום זונה, ובודאי גם בפרק א' הכ"ב בדין נסתרה שהיא לוקה משום טומאה אם היא זונה יש עליה גם שם טומאה, אחרי שהרמב"ם סובר כלישנא קמא כי טומאה תלויה בשם זונה, ופסק כן להלכה בפ"ח ה"ז וכאן לא הביא דין טומאה, כי בעיקר הרמב"ם רוצה להדגיש את ההלכה שאע"פ שעיקר העדות בעד אחד גם לוקה כיון שכבר הוחזקה זונה, וממילא ילקה גם משום טומאה, (כלישנא קמא). והנה זה שהראב"ד מקשה על הרמב"ם הוא מכיון שהרמב"ם הביא רק דין זונה הוא שהרמב"ם סובר כלישנא קמא ואם לוקין משום זונה לוקין גם משום טומאה, ומה יהיה אם בעל שקינא לאשתו ונסתרה ובא עד אחד ויעיד שנטמאה באונס כנראה שיהיה נאמן אם נאמן לומר זינתה, הוא יהיה נאמן לומר באונס, ולפי הרמב"ם יהיה חייב גם משום זונה מכיון זונה מכיון שהוא פוסק כלישנא קמא וזהו שמקשה הראב"ד דכל אונס בעד אחד אין לא קרינן ביה זונה אלא משום טומאה שם והכי איתא בימות בלישנא בתרא דרבה עכ"ל. והראב"ד פוסק כלישנא בתרא דאונס בכהן הוא רק דין שהתורה אסרה ולא מקבלת שם זונה כמו באשת ישראל ואין לוקין אלא משום טומאה.

והנה המשנה למלך הלכות יבום וחליצה פ"ו מהלכות יבום וחליצה הי"ט וז"ל: וכן צרתה כו' בפ"ק דיבמות דף י"א אמר רב צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה כעריות וכתב הרב נמוקי יוסף באשת כהן שנאנסה צ"ע אי אמרינן בה דיני דרב יעיי"ש, ותמהני בפ"ק דסוטה דף ו' עלה ההיא דרב דאמר רבא דטעמא דאינה מתייבמת הוא משום ק"ו אם נאסרה במותר לה

באסור לה לא כ"ש והקשו על זה אלא מעתה אשת כהן שנאנסה ומת ויש לה אח חלל לא תתייבם אם נאסרה במותר לה באסור לה לא כ"ש ותי' אונס בישראל מישראל שרי וגבי דהאי מיהא ליכא איסורא ע"כ, ומהכא מוכח דהיא דרב דטומאה כתיב בה כעריות לא שייך לגבי אשת כהן שנאנסה, דאי הוה שייך פשיטא דאף לאח חלל לא רמיא קמיה משום דטומאה כתיב בה כעריות, ומ"מ בעיקר הדין אני תמיה דכיון דגבי אשת כהן אסירא באונס א"כ טומאה דידה הוי אף באונס וא"כ אמאי מתייבמת ואולי דס"ל דלא אמרינן טומאה כתיב בה אלא בטומאה דכתיב גבי לאו ואפשר דאשת כהן שנאנסה אינו עובר עליה הכהן משום טומאה אלא משום זונה, אך הסוגיא דפי' הבא על יבמתו מוכחא בהדיא דאף באונס עובר משום טומאה בין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא, ולא פליגי אלא אם לוקה משום זונה דבלישנא בתרא באונס לא קרינן ביה משום זונה עיין שם, אבל לפי דברינו לא יהיה שום קושיא על הנמ"י דבעצם שאלת הנמק"י תלוי בחקירתנו אם נותנים לאשת כהן שנאנסה דין רצון ממש, או אפשר מפני שרק קדושת כהונה גרמה לו כדברי הר"ן, ונותנים לו רק דיני רצון וזהו באמת שאלת הנמק"י אם הוי ממש כרצון אמרינן ביה דיני דרב ואם רק נותנים לו דיני רצון מפני קדושת כהונה לא אמרינן ביה דיני דרב, אמנם את שאלת הנמוק"י אפשר לפרש בשני אופנים, אפשר לומר שאם דין רצון או מפני קדושת כהונה תלוי במחלוקת של שני הלשונות ביבמות דף ג"ו אם לוקים עליה משום זונה או אין לוקין עליה משום זונה ולפי זה שאלת הנמוק"י תלויה במחלוקת של שני הלשונות הלו, או אפשר ששאלת הנמוק"י זהו ללישנא קמא דלוקין עליה משום זונה ואעפ"כ אפשר להבדיל מיבום, כי זה שלוקין עליה משום זונה מפני שזהו כרצון ממש, אבל כלפי יבום תלוי בעצם המציאות אם היה ברצון או באונס, כי אף שזהו כרצון ממש לא יהיה בה דין טומאת עריות אשר פוסלת ביבום, וזה מה שהקשו המ"ל הרי טומאה דידה הוי גם באונס לשני הלשונות בגמ' יבמות אינה קושיא כי הרי טומאה הוא מפני קדושת כהונה לכן אע"פ שלוקין עליה משום טומאה עדיין לא הוי טומאת עריות שיפטור אותה מיבום כן נראה לפענ"ד.